

Завгородній Костянтин Васильович,
кандидат економічних наук, ДП «Виробниче
об'єднання «Південний машинобудівний
завод ім. О.М. Макарова»

Zavgorodniy Konstantin,
PhD in Economics, State Enterprise
“Production Association Southern Machine-
Building Plant named after A.M. Makarov”,
<https://orcid.org/0000-0002-7953-3971>

**ОСНОВНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ
НЕСТАБІЛЬНОСТІ
THE MAIN PATTERNS OF ECONOMIC DEVELOPMENT IN CONDITIONS OF GLOBAL
INSTABILITY**

Завгородній К. В. Основні закономірності
розвитку економіки в умовах глобальної
нестабільності. *Український журнал
прикладної економіки та техніки*.
2023. Том 8. № 2. С. 241 – 247.

Zavgorodniy K. The main patterns of economic
development in conditions of global instability.
*Ukrainian Journal of
Applied Economics and Technology*.
2023. Volume 8. № 2, pp. 241 – 247.

В умовах глобальної нестабільності та постійних змін на світовій арені формування національної економічної активності стає надзвичайно важливим завданням для кожної країни. Сприятливе економічне середовище і забезпечення справедливих можливостей для всіх громадян є основою стабільного розвитку та інклюзивного зростання. Вступаючи на цей шлях, країна стикається з численними викликами, такими як зміна геополітичної ситуації, економічна турбулентність, соціальні нерівності та інші фактори, які впливають на її економіку. Метою статті є процес дослідження основних закономірностей розвитку економіки в умовах глобальної нестабільності. Здійснено моделювання закономірностей зміни показників ВВП за допомогою трендових рівнянь, що базується на використанні статистичних методів для аналізу та передбачення економічних процесів. Результати розрахунків показали, що прогностичні оцінки номінального ВВП, для прогностичних оцінок реального ВВП в умовах глобальної нестабільності та війни в Україні, значення прогностичної оцінки I можливо вважати нереалістичним, прогностична оцінка II відповідає періоду післявоєнного відновлення, а прогностична оцінка III характеризує можливе оціночне значення реального ВВП України після завершення відбудовчих процесів та відповідає початку наступного циклу економічного зростання. Іншими словами, можна стверджувати, що як тільки реальний ВВП України досягне рівня прогностичної оцінки III (5298029 млн грн), то можна вважати, що ми повернулися до попередньо сформованих закономірностей зміни ВВП та економічного зростання. Доведено, що в умовах глобальних викликів, таких як економічна нестабільність та світові кризи, індекси цін стають ще більш важливими. Вони можуть допомогти у здійсненні прогнозування тенденцій на ринку та у прийнятті важливих рішень щодо розвитку економіки та фінансової політики держави. Зокрема, індекс споживчих цін може впливати на монетарну політику держави, а індекс цін виробників промислової продукції може вказувати на стан виробництва та експорту в країні.
Ключові слова: розвиток національної економіки, закономірності, глобальна нестабільність.

With global instability and constant changes on the world stage, forming national economic activity becomes a critical task for every country. Favorable economic environment and fair opportunities for all citizens are the basis of stable development and inclusive growth. Embarking on this path, the country faces numerous challenges, such as the changing geopolitical situation, economic turbulence, social inequalities, and other factors that affect its economy. The purpose of the article is to research the main patterns of economic development in conditions of global instability. Modeling patterns of changes in GDP indicators using trend equations is based on statistical methods for analysis and forecasting of economic processes. The results of the calculations showed that in forecast estimates of nominal GDP, for forecast estimates of real GDP in conditions of global instability and war in Ukraine, the value of forecast estimate I can be considered unrealistic, forecast estimate II corresponds to the period of post-war recovery, and forecast estimate III characterizes the possible estimated value of real GDP of Ukraine after the completion of reconstruction processes and corresponds to the beginning of the next cycle of economic growth. In other words, it is possible to claim that as soon as the real GDP of Ukraine reaches the level of the forecast estimate III (5298029 million UAH), it is possible to consider that we have returned to the previously formed patterns of changes in GDP and economic growth. It is proven that price indices become even more important in the conditions of global challenges, such as economic instability and world crises. This is because they can help forecast market trends and make important decisions regarding the economy's development and the state's fiscal policy. In particular, the consumer price index can influence the state's monetary policy, and the producer price index can indicate the state of production and exports in the country. Important indicators reflecting the level of inflation in the country and the state of the economy are indices of consumer prices and manufacturers of industrial products. They play an essential role in the system of inclusive development because inflation can affect the population's standard of living and income distribution. Moreover, the index of consumer prices and prices of producers of industrial products can indicate the general economic situation in the country and the world, as well as the level of inflation.
Keywords: development of the national economy, regularities, global instability.

Вступ

В умовах глобальної нестабільності та постійних змін на світовій арені формування національної економічної активності стає надзвичайно важливим завданням для кожної країни.

© Завгородній Костянтин Васильович, 2023

Сприятливе економічне середовище і забезпечення справедливих можливостей для всіх громадян є основою стабільного розвитку та інклюзивного зростання. Вступаючи на цей шлях, країна стикається з численними викликами, такими як зміна геополітичної ситуації, економічна турбулентність, соціальні нерівності та інші фактори, які впливають на її економіку.

Возняк Г. та Коваль В. наголошують, що «широкомасштабна російсько-українська війна, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, спровокувала безпрецедентні наслідки для економічного поступу як України загалом, так і територіальних громад зокрема. Серед таких: втрата людського капіталу та масштабний перерозподіл трудових ресурсів всередині країни, посилення загрози продовольчій безпеці та фінансовій стійкості, зупинка діяльності підприємств та підприємств-гігантів в зоні бойових дій, руйнування китичної інфраструктури та житлового фонду, блокада морських портів, втрата доходів та засобів до існування домогосподарств, і це далеко не вичерпний перелік. Війна в Україні, наслідки пандемії, рекордна інфляція (за підсумками 2022 року – 27%) спровокували небачену економічну, соціальну та гуманітарну кризу, що в свою чергу посилює фінансову нестабільність та понизило стійкість соціально-економічних систем різних рівнів. В цьому контексті варто визнати, що кризові явища перманентно супроводжують процеси розвитку територіальних громад України де-факто весь період їх становлення. Так, 2014 рік – старт низки реформ, вагома і найуспішніша серед яких реформа децентралізації. Події, які відбуваються паралельно, а саме: військовий конфлікт на сході, анексія Криму росією, нові виклики, падіння внутрішнього попиту, експорту, а відтак і реального ВВП на 6,8%, надмірна економічна невизначеність в підсумку спровокували стрімке знецінення гривні та фінансову кризу. Попри складні рішення Уряду у бюджетно-фіскальній політиці, реформа місцевого самоврядування та децентралізації, які покликані були сприяти становленню та економічному зростанню новоутворених територіальних громад, були успішно впроваджені» [1]. Саме тому вивчення основних закономірностей розвитку економіки в умовах глобальної нестабільності є досить актуальним.

Особливостям процесу аналізу розвитку економіки в умовах глобальної нестабільності, приділено значну увагу вітчизняними вченими, зокрема: Гончарова Н., Возняк Г., Ємельянов В., Іртищева І., Крамаренко І., Коваль В., Клопов І., Коваленко І., Мельник Ю., Рибінцев В., Стегней М., Степанюк Н., Шевченко Л., Хаустова К. та ін. В умовах глобальної нестабільності, спричиненої пандемією коронавірусної інфекції та війною росії проти України, вивчення основних закономірностей розвитку національної економіки залишаються недостатньо розкритим відповідно до сучасних умов.

Формулювання цілей статті

Метою статті є процес дослідження основних закономірностей розвитку економіки в умовах глобальної нестабільності.

Виклад основного матеріалу дослідження

У 2022 році відбулося значне падіння ВВП України. «Протягом 2022 року економіка України зазнала найбільших за всю історію незалежності втрат, збитків та пошкоджень, які їй завдала рф, масштабувавши 24 лютого по всій протяжності спільного кордону та з території Білорусії й окупованого Криму свій терор, розпочатий ще у 2014 році. У свою чергу, успіхи сил оборони України на полі бою, злагоджена робота Уряду й бізнесу, незламний дух населення, швидкість відновлення зруйнованих/пошкоджених об'єктів критичної інфраструктури вітчизняними службами, а також системна фінансова підтримка з боку міжнародних партнерів дозволили втримати економічний фронт та продовжувати рух у напрямку перемоги» [2].

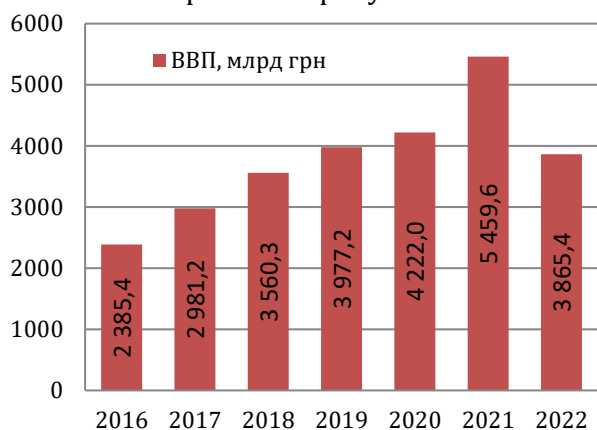
Наприкінці 2022 року рівень падіння ВВП України оцінювали у понад 30%, але потім скоригували це значення. «Міністерство економіки України скоригувало свою оцінку падіння ВВП в 2022 році до 29,2%. При цьому попередня оцінка скорочення економіки складала 30,4%» [3].

Таким чином, попередньо сформована тенденція зростання ВВП, у 2022 році була порушена (рис. 1).

Найбільшого рівня ВВП в Україні було досягнуто у 2021 році, незважаючи на вплив триваючої пандемії COVID-19. Урядом України було успішно реалізовано антикризові заходи, що забезпечило адаптацію до масових обмежень в умовах пандемії (рис. 2).

Економічно ефективні рішення уряду України дозволили завершити 2021 рік із рекордно високим рівнем ВВП та «\$6,7 млрд прямих іноземних інвестицій та зростанням на 34,7% експорту товарів та послуг. Все це дало змогу покращити добробут населення – реальне зростання середньої номінальної заробітної плати штатних працівників становило 10,5%, загалом реальні наявні доходи населення збільшилися на 4,3%» [5].

Різка падіння ВВП у 2022 році пояснюють не тільки початком повномасштабного вторгнення в Україну, а і масовою міграцією, викликаною війною. «Масова міграція 20% населення України в Європу стала значним чинником падіння ВВП у 2022 році» [6].

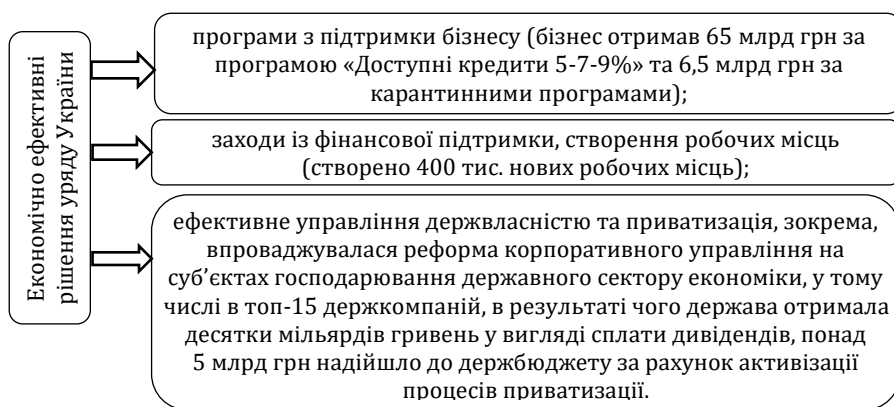
Рис. 1. Динаміка номінального ВВП України за 2016-2022 роки

Джерело: побудовано автором на підставі даних Державної служби статистики України [4].

«Найбільший шок від повномасштабного вторгнення РФ на територію України припав на березень 2022 року. Мінекономіки з використанням непрямих методів розрахунку та інструментів моделювання оцінило падіння ВВП у березні 2022 року на рівні 47–50% (до березня 2021 року), що спричинило падіння за I квартал, за даними Держстату, на 15,1%» [5].

Закономірності зміни ВВП України можливо описати за допомогою трендових рівнянь, побудову яких значно спрощує використання прикладної програми Excel. Такі рівняння дають можливість зрозуміти динаміку економічного розвитку та зробити прогнози на майбутнє. Програма Excel має вбудований інструмент для розрахунку трендових рівнянь, який дозволяє аналізувати індикатори економічного розвитку в зручному форматі. Проте, слід мати на увазі, що на закономірності

впливають різні фактори, включаючи глобальні виклики та нестабільність. Тому для досягнення сталого та інклюзивного розвитку економіки України необхідно визначити закономірності та враховувати взаємозв'язки різних факторів та індикаторів, включаючи реєстри статистичних одиниць зареєстрованих юридичних осіб та кількість активних підприємств, індекси сільського господарства, промисловості, будівництва тощо. Тільки такий комплексний підхід дозволить забезпечити стаке та інклюзивне зростання економіки України в умовах глобальної нестабільності.

Рис. 2. Економічно ефективні рішення уряду України

Джерело: [5].

Моделювання закономірностей зміни показників ВВП за допомогою трендових рівнянь базується на використанні статистичних методів для аналізу та передбачення економічних процесів. Ці рівняння дозволяють описувати зміни ВВП в часі та передбачати їх поведінку в майбутньому.

Одним із найпоширеніших методів

побудови трендових рівнянь є лінійна регресія. Цей метод полягає у побудові математичної моделі, яка відображає залежність між змінними – у даному випадку, між часом та ВВП. Рівняння лінійної регресії можна записати у вигляді:

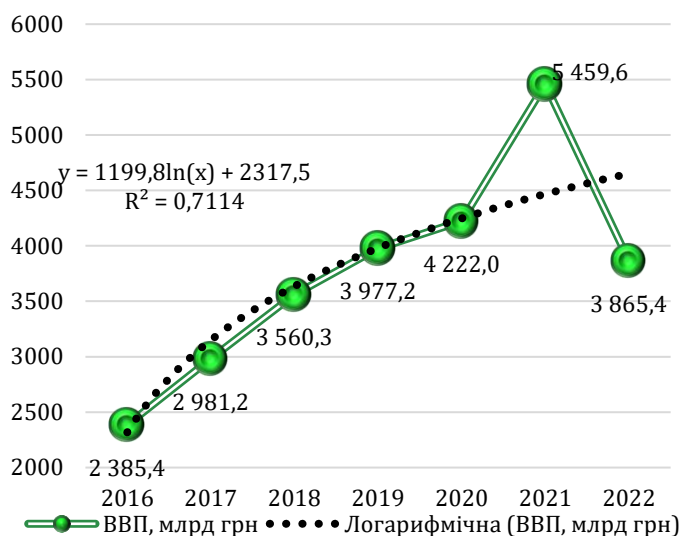
$$Y = a + bX \quad (1)$$

де Y – залежна змінна (ВВП), X – незалежна змінна (час), a та b – параметри рівняння.

Для побудови лінійної регресії використовуються статистичні методи, що дозволяють знайти оптимальні значення параметрів a та b , які найкраще описують залежність між змінними. Після побудови рівняння можна використовувати його для передбачення змін ВВП в майбутньому. Використання прикладної програми Excel значно спрощує процес побудови трендових рівнянь та проведення аналізу даних. За допомогою вбудованих функцій Excel можна швидко та ефективно обчислити параметри рівняння лінійної регресії та побудувати графік залежності між часом та ВВП.

Окрім лінійного вигляду трендових рівнянь можливий інший спосіб представлення. Закономірності зміни в часі можна описувати різними функціональними представленнями, за

допомогою поліномів, ступеневої, логарифмічної функції та ін. Вибір функціонального представлення для відображення закономірності зміни показника повинен супроводжуватися дотриманням вимоги мінімізації значень відхилень фактичних та розрахованих на підставі обраної функції показників, а також вибору найбільшого значення коефіцієнта детермінації R^2 , який відображає рівень достовірності апроксимації (якщо $R^2 \rightarrow 1$, то модель представлення закономірності зміни показника у часі вважається надійною).

Рис. 3. Закономірності зміни номінального ВВП України

Джерело: побудовано автором на підставі даних Державної служби статистики України [4].

Іншими словами, можна стверджувати, що як тільки ВВП України досягне рівня прогнозної оцінки III (5789,3 млрд грн), то можна вважати, що ми повернулися до попередньо сформованих закономірностей зміни ВВП та економічного зростання.

Для об'єктивності відображення закономірностей зміни ВВП України доцільним є дослідження динаміки зміни реального рівня ВВП (рис. 4). Номінальний ВВП відображає вартість всіх закупівель товарів і послуг, які були вироблені в країні за певний період, зазвичай за один рік. Це означає, що номінальний ВВП враховує поточні ціни товарів і послуг без врахування зміни цін внаслідок інфляції. З іншого боку, реальний ВВП відображає вартість всіх закупівель товарів і послуг, які були вироблені в країні за певний період, з урахуванням змін в цінах на різні товари та послуги в порівнянні з базовим роком. Це означає, що реальний ВВП відображає зміни в обсязі виробництва та вартості, що виникли через зміну цін.

Таблиця 1. Прогнозні оцінки значень номінального ВВП України

Показник	прогнозна оцінка I (економічно нереалістична)	прогнозна оцінка II (період економічного відновлення)	прогнозна оцінка III (початок економічного зростання)
ВВП, млрд грн	5067,7	5428,5	5789,3

Джерело: авторські розрахунки на основі даних Державної служби статистики України [4].

Отже, головна відмінність між реальним і номінальним ВВП полягає в тому, що номінальний ВВП враховує поточні ціни, а реальний ВВП враховує зміну цін в порівнянні з базовим роком. Врахування змін в цінах дозволяє отримати більш точну оцінку обсягів виробництва і рівня життя населення.

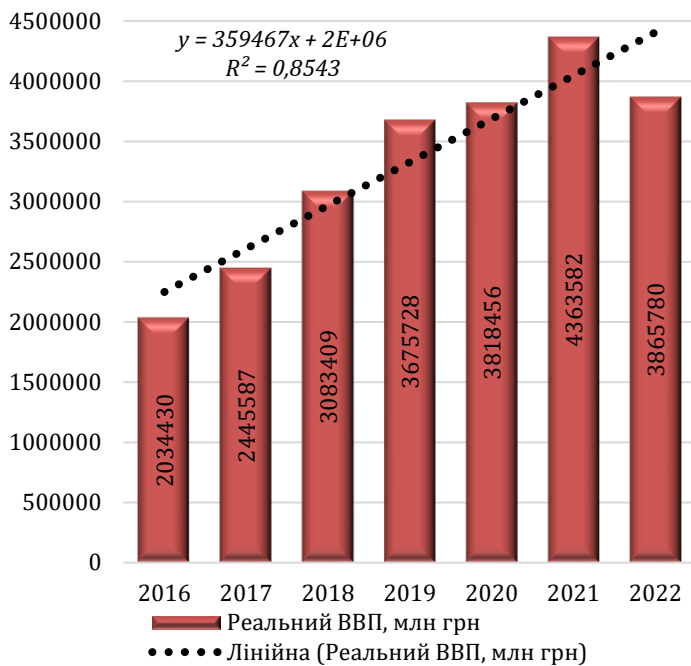
Згідно з даними Міністерства фінансів України у 2016 році реальний ВВП становив 2034430 млн грн, що згодом зросло до 4363582 млн грн у 2021 році. Загалом до початку повномасштабного вторгнення спостерігалася позитивна тенденція росту реального ВВП протягом останніх років.

Найбільший рівень річного зростання було зафіксовано у 2018 році, коли реальний ВВП збільшився на 63% порівняно з попереднім роком. Це можна пояснити підвищенням цін на вугілля, залізо та сталь на світових ринках, що дало стимул для збільшення обсягів виробництва в Україні.

У 2020 році, у зв'язку з пандемією COVID-19, спостерігалась невелика зупинка у зростанні реального ВВП. Проте, незважаючи на це, він все ще збільшився на 1,4% порівняно з попереднім роком.

Дотримуючись вище сформульованих вимог та використовуючи можливості Excel, представимо закономірність зміни номінального ВВП України (рис. 3). Таким чином, моделювання закономірностей зміни ВВП України реалізовано за допомогою логарифмічної функції $y = 1199,8\ln(x) + 2317,5$ зі значенням рівня апроксимації ($R^2 > 0,7$), що дозволяє використати результати моделювання для здійснення прогнозних оцінок (табл. 1).

В умовах глобальної нестабільності та війни в Україні значення прогнозної оцінки I для ВВП України можливо вважати нереалістичним, прогнозна оцінка II відповідає періоду післявоєнного відновлення, а прогнозна оцінка III характеризує можливе оціночне значення ВВП України після завершення відбудовчих процесів та відповідає початку наступного циклу економічного зростання.

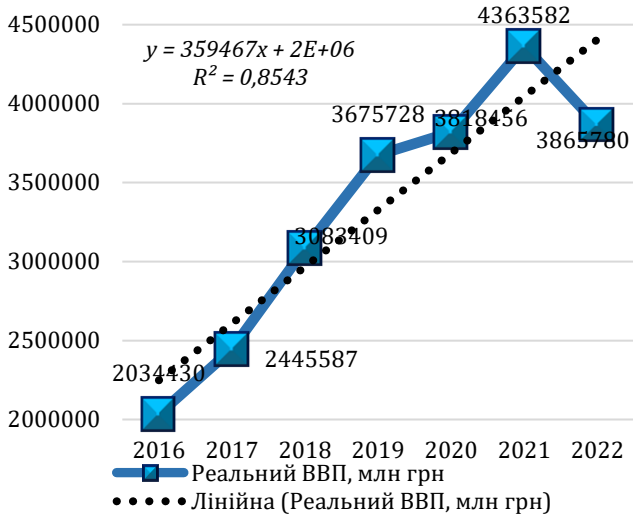

Рис. 4. Динаміка зміни реального ВВП України за 2016-2022 роки, млн грн

Джерело: сформовано автором за даними Міністерства фінансів України [7].

повної інформації.

Крім того, на рівень реального ВВП можуть впливати різні фактори, такі як економічна ситуація в країні, зміни в галузях економіки, політична ситуація та інші чинники, що можуть викликати різні рівні відхилень між даними різних джерел. Тому важливо ретельно досліджувати та порівнювати дані з різних джерел для отримання більш повної інформації.

Рис. 5. Закономірності зміни реального ВВП України

Джерело: побудовано автором на підставі даних Міністерства фінансів України [7].

Таблиця 2. Прогнозні оцінки значень реального ВВП України

Показник	прогнозна оцінка I (економічно нереалістична)	прогнозна оцінка II (період економічного відновлення)	прогнозна оцінка III (початок економічного зростання)
Реальний ВВП, млн грн	4708865	4949825	5298029

Джерело: авторські розрахунки на основі даних Міністерства фінансів України [7].

За даними Світового банку, у 2020 році відбулося зменшення реального рівня ВВП України [8].

Дані про рівень реального ВВП України відрізняються залежно від джерела, з якого вони беруться. Міністерство фінансів України та Світовий банк використовують різні методології розрахунку реального ВВП, різні базові роки та різні джерела статистичної інформації. Різні методики та підходи до розрахунку мають різні результати через різні оцінки і корекції, що застосовуються до показників, наприклад, різні методики вартісного та кількісного підходів до визначення ВВП, різні коефіцієнти дефляції та ін. Крім того, на рівень реального ВВП можуть впливати різні фактори, такі як економічна ситуація в країні, зміни в галузях економіки, політична ситуація та інші чинники, що можуть викликати різні рівні відхилень між даними різних джерел. Тому важливо ретельно досліджувати та порівнювати дані з різних джерел для отримання більш

В цілому можна сказати, що динаміка реального ВВП України до війни показувала позитивну тенденцію росту.

Проте у порівнянні з країнами Європи, Україна залишається однією з найбідніших країн. «Цифри МВФ за 2020 рік свідчать, що Україна залишається найбіднішою країною Європи. ВВП на душу населення в середньому у світі досяг 11058 доларів, в Україні це лише 33% – 3653 доларів. У порівнянні з країнами ЄС (34047 доларів) різниця майже вдесятеро. Україна відстає не лише від Польщі (15654 доларів), а й від Молдови (4366 доларів)» [8].

Таким чином, моделювання закономірностей зміни реального ВВП України реалізовано за допомогою лінійної функції $y = 359467x + 2E+06$ зі значенням рівня апроксимації ($R^2 > 0,8$), що дозволяє використати результати моделювання для здійснення прогнозних оцінок (табл. 2).

Аналогічно до розрахунків прогнозних оцінок номінального ВВП, для прогнозних оцінок реального ВВП також в умовах глобальної нестабільності та війни в Україні, значення прогнозної оцінки I можна вважати нереалістичним, прогнозна оцінка II відповідає періоду післявоєнного відновлення, а прогнозна оцінка III характеризує можливе оціночне значення реального ВВП України після завершення відбудовчих процесів та відповідає початку наступного циклу економічного зростання. Іншими словами, можна стверджувати, що як тільки реальний ВВП України досягне рівня прогнозної оцінки III (5298029 млн грн), то можна вважати, що ми повернулися до попередньо сформованих закономірностей зміни ВВП та економічного зростання.

Структура ВВП України за кінцевим використанням (табл. 2) відображає, які сектори економіки є основними джерелами попиту на вироблені товари та послуги. Вона включає у себе детальну інформацію про кінцеві витрати на домашнє споживання, інвестиції, державне споживання та чистий експорт. Аналізуючи структуру ВВП за кінцевим використанням, можна оцінити джерела попиту на продукцію та послуги в економіці, що дозволяє визначити сильні та слабкі сторони господарства, спрямувати інвестиції в потрібні сектори та розробляти ефективні стратегії розвитку.

Степанюк Н. А. зазначає, «щоб Україна вийшла з кризи оновленою і посиленою, то об'єктивною інформацією про стан справ у державі мають володіти не лише політики, а й виробники та науковці, які, як ніхто, здатні визначити проблеми в економіці і задіяти саме ті економічні механізми, які насправді дадуть змогу подолати кризу. Також має бути створена нова модель регулювання економічної політики держави як стратегічного напрямку виходу із кризи, яка повинна бути такою, що відображає реалії сучасного світу включно зі швидкістю поширення інформації, глобальний характер інформаційних і фінансових потоків, наявність якісно нових інструментів фінансового ринку» [9].

Важливими індикаторами, що відображають рівень інфляції в країні та стан економіки в цілому, є індекси споживчих цін та цін виробників промислової продукції. Вони відіграють важливу роль у системі інклюзивного розвитку, оскільки інфляція може вплинути на рівень життя населення та розподіл доходів. Індекс споживчих цін та цін виробників промислової продукції можуть вказувати на загальну економічну ситуацію в країні та світі, а також на рівень інфляції. Зростання цих індексів може бути ознакою підвищення цін на товари та послуги, що може вплинути на рівень життя населення та на рентабельність бізнесу.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Здійснено моделювання закономірностей зміни показників ВВП за допомогою трендових рівнянь, що базується на використанні статистичних методів для аналізу та передбачення економічних процесів. Результати розрахунків показали, що прогнозні оцінки номінального ВВП, для прогнозних оцінок реального ВВП в умовах глобальної нестабільності та війни в Україні, значення прогнозної оцінки I можна вважати нереалістичним, прогнозна оцінка II відповідає періоду післявоєнного відновлення, а прогнозна оцінка III характеризує можливе оціночне значення реального ВВП України після завершення відбудовчих процесів та відповідає початку наступного циклу економічного зростання. Іншими словами, можна стверджувати, що як тільки реальний ВВП України досягне рівня прогнозної оцінки III (5298029 млн грн), то можна вважати, що ми повернулися до попередньо сформованих закономірностей зміни ВВП та економічного зростання.

Доведено, що в умовах глобальних викликів, таких як економічна нестабільність та світові кризи, індекси цін стають ще більш важливими. Вони можуть допомогти у здійсненні прогнозування тенденцій на ринку та прийнятті важливих рішень щодо розвитку економіки та фінансової політики держави. Зокрема, індекс споживчих цін може впливати на монетарну політику держави, а індекс цін виробників промислової продукції може вказувати на стан виробництва та експорту в країні.

Список літератури

1. Возняк Г., Коваль В. Криза як форма прояву фінансової нестабільності: сутність та наслідки для місцевого економічного розвитку. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2022. № 4. С. 71-78.
2. Мінекономіки попередньо оцінює падіння ВВП в 2022 році на рівні 30,4%. Міністерство економіки України. 2023. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=4470bafb-5243-4cb2-a573-5ba15d9c8107&title=MinekonomikiPoperedno>.
3. Український ВВП за підсумком 2022 року впав на 29,2% – Мінекономіки. УНІАН Інформаційне агентство. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/vvp-ukrajini-za-pidsumkom-2022-roku-vpav-na-29-2-minekonomiki-12178173.html>.

4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Відновлення та розвиток економіки». 2022. URL: <https://cutt.ly/76ty2jU>.
6. У Нацбанку пояснили значне падіння ВВП у 2022 році – винна масова міграція. УКРІНФОМ Мультимедійна платформа іномовлення України. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3670053-u-nacbanku-poasnili-znacne-padinna-vvp-u-2022-roci-vinna-masova-migracia.html>.
7. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні 2023. Мінфін. 2023. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>.
8. Незалежність у цифрах. Як змінилася економіка України за 30 років. РБК України. 2021. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/nezavisimost-tsifrah-izmenilas-ekonomika-1629802576.html>.
9. Степанюк Н.А. Глобальна фінансова нестабільність: реалії та перспективи. *Ефективна економіка*. 2014. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2697>.
10. Крамаренко І.С., Широков М.А., Нікон Д.Є., Білоус О.А. Роль інвестиційного потенціалу у контексті продовольчої безпеки. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія: Економічні науки*. 2018. № 3. С. 433-444.
11. Крамаренко І.С. Фактори впливу на інвестиційно-фінансову привабливість підприємств агропродовольчої сфери України. *Агросвіт*. 2013. №15. С. 22-24.
12. Козаченко Л.А., Крамаренко І.С. Позичування інвестиційного потенціалу України у світових рейтингах. *Бізнес Інформ*. 2021. №4. С. 127-132.
13. Іртищева І., Крамаренко І., Стегней М., Бойко Є. Економічний механізм забезпечення ресурсозбереження та природокористування в умовах глобальних викликів. *Innovation and Sustainability*. 2022. №4. С. 223-231.

References

1. Vozniak, H., Koval', V. (2022). «Crisis as a manifestation of financial instability: essence and consequences for local economic development». *Volyns'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrainky*. № 4. pp. 71-78.
2. The Ministry of Economy preliminarily estimates the drop in GDP in 2022 at the level of 30.4%. (2023). [Ministry of Economy of Ukraine]. Available at: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=4470bafb-5243-4cb2-a573-5ba15d9c8107&title=MinekonomikiPoperedno>.
3. Ukrain's GDP fell by 29.2% at the end of 2022-Ministry of Economy. UNIAN Informatsijne ahentstvo. [Ukrainian GDP fell by 29.2% at the end of 2022-Ministry of Economy]. Available at: <https://www.unian.ua/economics/finance/vvp-ukrajini-za-pidsumkom-2022-roku-vpav-na-29-2-minekonomiki-12178173.html>.
4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>. [State Statistics Service of Ukraine].
5. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Відновлення та розвиток економіки». (2022). [Project of the Recovery Plan of Ukraine. Materials of the working group "Recovery and development of the economy"]. Available at: <https://cutt.ly/76ty2jU>.
6. U Natsbanku poiasnyly znacne padinnia VVP u 2022 rotsi-vynna masova mihratsiia. UKRINFOM Mul'tymedijna platforma inomovlennia Ukrainy. (2023). [The National Bank explained the significant drop in GDP in 2022 – mass migration is to blame. UKRINFOM Multimedia platform for foreign languages of Ukraine]. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3670053-u-nacbanku-poasnili-znacne-padinna-vvp-u-2022-roci-vinna-masova-migracia.html>.
7. Valovyj vnutrishnij produkt (VVP) v Ukraini 2023. Minfin. (2023). [Gross domestic product (GDP) in Ukraine 2023. Ministry of Finance]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>.
8. Nezalezhnist' u tsyfrakh. Yak zminylasia ekonomika Ukrainy za 30 rokiv. RBK Ukrainy. (2021). [Independence in numbers. How the economy of Ukraine has changed in 30 years. RBC of Ukraine]. Available at: <https://www.rbc.ua/rus/news/nezavisimost-tsifrah-izmenilas-ekonomika-1629802576.html>
9. Stepaniuk, N.A. (2014). «Global financial instability: realities and prospects». *Efektivna ekonomika*. № 1. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2697>.
10. Kramarenko, I.S., Shyrokov, M.A., Nikon, D.Ye., Bilous O.A. (2018). «The role of investment potential in the context of food security». *Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchaieva. Serii: Ekonomichni nauky*. No 3. pp. 433–444.
11. Kramarenko, I.S. (2013). «Factors affecting the investment and financial attractiveness of agro-food enterprises of Ukraine». *Agroworld*. Vol. 15. pp. 22-24
12. Kozachenko, L.A., Kramarenko, I.S. (2021). «Positioning of Ukraine's investment potential in world rankings». *Business Inform*. Vol. 4. pp. 127-132.
13. Irtischeva, I., Kramarenko, I., Stegney, M., Boyko, E. «The economic mechanism of ensuring resource conservation and nature management in conditions of global challenges». *Innovation and Sustainability*. 2022. No. 4. pp. 223-231.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2023 р.